

INTERVIURI

Între biografie și bibliografie

EDITURA LIMES
Cluj-Napoca, 2011

ARGUMENT (I.P.).....	5
MOMENTUL LITERAR ACTUAL (Revista <i>Tribuna</i> , 1970).....	7
„DESPRE SHAKESPEARE-OMUL NU ȘTIM APROAPE NIMIC” (Revista <i>Convorbiri literare</i> , 1972).....	9
„POEZIA E, DE FAPT, CUMINȚENIE ÎN OFENSIVĂ” (Adrian Păunescu, 1972).....	13
„CAPACITATEA DE CREAȚIE ȘI DE VISARE A SPIRITULUI TÂNĂR” (Augustin Cozmuța, 1972).....	21
A FI POET TÂNĂR (Revista <i>Convorbiri literare</i> , 1978)	25
„MELANCOLICA GEOMETRIE A UNOR GÂNDURI” (Emil Brumaru, 1978).....	28
DIALECTICA PERSPECTIVELOR CRITICE (Revista <i>Amfiteatru</i> , 1978).....	34
PRESIUNEA REALULUI (Revista <i>Convorbiri literare</i> , 1980).....	37
POEZIE ȘI MODERNITATE (Revista <i>Amfiteatru</i> , 1981)	40
RĂSPUNSURI PENTRU REVISTA „CRONICA” (Zaharia Sângeorzan, 1981).....	45
„PENTRU MINE, POEZIA ȘI CRITICA NU SUNT INCOMPATIBILE” (Nicolae Rotund, 1982).....	50
RĂSPUNSURI PENTRU „CAIETE CRITICE” (Ion Vartic, 1984)	54
„GENEROZITATEA SCRITORULUI NU POATE FI DESPĂRȚITĂ DE CALITATEA CONȘTIINȚEI LUI ETICE, DE PASIUNEA PENTRU ADEVĂR” (Nicolae Băciuț, 1986)	58
„POEZIA MODERNĂ A FOST (ȘI A RĂMAS) PENTRU MINE UN TERITORIU MEREU FASCINANT” (Radu G. Țeposu, 1986).....	67
CONVORBIRI „ORIZONT” (Mircea Mihăieș, 1986)	74
DE CE SCRUI? ÎN CE CRED? (<i>Revista de istorie și teorie literară</i> , 1987).....	78
„SCRUI PENTRU A-MI AUZI ȘI VEDEA MAI CLAR ÎNTREBĂRILE” (Mikó Ervin, 1989)	80
„S-AR PUTEA CA VIITORUL ELEGIEI SĂ FIE LUMINOS” (Ion Cocora, 1991).....	85

EDUCAȚIA ÎN TRANSPARENTĂ ȘI PENTRU ADEVĂR (Al. Cistelecan, 1992).....	96
„ȘTIU CĂ MULTE DEPIND DE MULTE, ÎNSĂ ȘI DE PUȚINUL DIN NOI” (Dan C. Mihăilescu, 1992)	108
„A FACE DIN CULTURĂ O FORMĂ DE VIAȚĂ” (I. Maxim Danciu, 1994)	122
„ECHINOX” – O PEDAGOGIE A SOLIDARITĂȚII INTELECTUALE (Nicolae Oprea, 1994)	129
„PENTRU O ANGAJARE CU OCHII DESCHIȘI” (Al Cistelecan, 1995).....	140
„CA UN SPECTATOR CARE ÎNCEARCĂ SĂ GÂNDESCĂ, TOTUȘI, ÎN TIMPUL SPECTACOLULUI” (Sergiu Adam, 1997).....	151
„... AȘ DORI SĂ MAI APUC CEVA DIN ACEASTĂ MAI BUNĂ AȘEZARE A NOASTRĂ ÎN LUMEA DE ASTĂZI” (Grigore Ilisei, 1997).....	159
ȘAPTE ÎNTREBĂRI PENTRU ION POP (Marius Tupan, 1998).....	176
ÎNTÂLNIRE CU EXCENTRICITATEA TEORETICĂ. DEFINIRE ȘI EXEMPLIFICARE A EXCENTRICULUI CU DOMNUL PROFESOR ION POP (Ștefana Pop, 2000)	186
„VA FI O MARE TRISTEȚE ÎN UNIVERS CÂND VOR DISPĂREA MANUSCRISELE” (Dora Pavel, 2000)	194
LA O ÎNTÂLNIRE CU CALENDARUL (Florin Muscalu, 2001)	201
„CRITICUL IDEAL ESTE CEL CARE TRĂIEȘTE TEXTUL” (Dora Pavel, 2001)	210
POLITICILE CULTURALE AR TREBUI REGÂNDITE (Gabriela Adameșteanu, 2002)	218
„IMPERATIVUL CALITĂȚII LITERARE, ASOCIAT CU O ANUMITĂ ȚINUTĂ ETICĂ” (Eugenia Bojoga, 2002).....	229
„NU CUNOSC ÎN LITERATURA EUROPEANĂ UN POET CARE SĂ FI AJUNS LA PERFORMANȚA LUI GELLU NAUM PE TERENUL SUPRAREALISMULUI” (Dora Pavel, 2002).....	247
„TRANZIȚII” ALE CRITICII (Revista <i>Euphorion</i> , 2002)	269
„ECHINOX-UL A STAT SUB SEMNUL PRIETENIEI EXIGENTE” (Ion Mureșan, 2003).....	274
POEZIA, AZI (Revista <i>Euphorion</i> , 2003).....	279
OPTZECISMUL. ZIUA JUDECĂȚII (Revista <i>Echinox</i> , 2003).....	284
INTERVIU CU ION POP (Vlad Roman, 2003).....	296

„AM FĂCUT ÎNTOTDEAUNA O DISTINCȚIE CLARĂ, CERUTĂ DE MAIORESCU: NU AM CONFUNDAT OMUL CU OPERA” (Gheorghe Pârja, 2004)	308
„POLITICIENII ARATĂ PUȚINĂ PREȚUIRE SCRITORILOR ȘI CULTURII ÎN GENERAL” (Iolanda Malamen, 2005)	321
O ÎNTREBARE PE DOUĂ TONURI (Revista <i>Contemporanul Ideea europeană</i> , 2006)	329
UN FEL DE EXTEMPORAL (<i>Cultura</i> , 2006)	332
DESPRE CRITICA UNIVERSITARĂ ȘI NU NUMAI DESPRE EA (Iulian Boldea, 2007)	336
CULTURA ÎNALȚĂ ȘI CELELALTE CULTURI (Revista <i>Cuvântul</i> , 2007)	345
AVANGARDA SE ÎNTOARCE, REVINE CICLIC (Dumitru Chioaru, 2007)	349
ȘI ADEVĂRUL „NAȚIONAL” SE AFLĂ LA MIJLOC... (Revista <i>Cultura</i> , 2008)	357
MAI MULT AROME DECÂT SUBSTANȚE (Revista <i>Cultura</i> , 2009)	365
„TREBUIE SĂ AI CEVA EROIC ÎN ACEASTĂ LUME GREGARĂ ȘI PRIMITIVĂ” (Al Cistelean, 2009)	370
TEMEIUL BIBLIOTECII (Iulian Boldea, 2009)	389
„NE SUNTEM, DACĂ NE PUTEM FI, PROPRIA NOASTRĂ CAPITALĂ”... (Alexandru Ovidiu Vintilă, 2009)	396
ÎNTRE „ACTUALITATE” ȘI VALOARE ESTETICĂ (Revista <i>Cultura</i> , 2009)	408
„ECHINOXUL” – UN FEMOMEN CULTURAL TRILINGV? (Revista <i>Echinox</i> , 2009)	413
„MI-AM SPUS ÎNTOTDEAUNA CĂ CEVA TREBUIE FĂCUT, TOTUȘI, ȘI CÂT MAI BINE, ÎN VIAȚA ASTA SCURTĂ A NOASTRĂ” (Ilie Rad, 2011)	419
„AUTENTICITATEA” POEMULUI E TOT O... „CONVENȚIE” (Olimpiu Nușfelean, 2011)	435
TOT FELUL DE REVIZUIRI (Ruxandra Cesereanu, 2011)	442
„ÎNTRE ACESTE GEOMETRII NE MIȘCĂM”... (Teodora Stanciu, 2010)	448

– Ce înțelegeți prin structuri și forme literare?

– Evoluția liricii moderne în sensul ipostazierii creatorului ca demiurg, constructor, ordonator al haosului de impresii, idei, sentimente, într-o operă care să le prezinte drept comunicabile și inteligibile, a impus, cum se știe, și criticii literare, utilizarea noțiunii de *structură*. Acest uz, din ce în ce mai frecvent, evidențiază demnitatea actului creator într-un sens mai profund decât a încercat să-l dezvăluie perspectiva rigid deterministă asupra relației conținut-formă, ce cobora literatura și arta la un nivel aproape exclusiv ilustrativ: imaginea ca ornament al ideii. Din fericire, o atare accepție dihotomică a alcătuirii operei a dispărut și din critica noastră, dând locul unei definiții a ei ca simultaneitate și echivalență a ceea ce mai poate fi tolerat uneori a se numi – din rațiuni exclusiv didactice – „conținut” și „formă”.

Considerăm întotdeauna opera cu gândul încrezător că vom descoperi în mulțimea de unități posibile, de fragmente mozaicale, o ordine anume, un cosmos de anumite dimensiuni, de o certă elevație. Procesul descoperirii nucleului generator de straturi mai mult sau mai puțin concentrice ale operei devine astfel și un act de valorificare. Un punct de vedere axiologic nu se poate întemeia, evident, decât în funcție de obținerea acelei certitudini a ordinii interne, a coerenței semnificative a elementelor cu funcție expresivă.

Structura operei literare a putut fi definită astfel ca „sistem de semne” realizat cu scop estetic, într-o sugestivă opoziție cu materia brută a limbajului, „indiferentă” din acest punct de vedere, sau – și mai sugestiv – opera a fost considerată ca fiind „ceea ce omul smulge hazardului”. Semnificativ mi se pare, sub acest aspect, că nici chiar o estetică a „operei deschise”, accentuând pe ambiguitatea și polivalența mesajului artistic în limitele cele mai largi, nu se poate dispensa de ideea de *structură*. Pentru a exista, opera trebuie să se prezinte fie ca produs finit, fie în elemente dezvoltate cu o substanțială participare a receptorului, ca o configurație de un anumit tip, capabilă deci să unifice un *sens*.

S-a observat de către majoritatea comentatorilor structurii literare, o deplasare a accentului „de la ideea de conținut, pe aceea de reciprocitate și interacțiune a părților”, deci pe aspectul relațional al

construcției operei (v. la noi A. Marino, E. Papu etc.). Într-o asemenea accepție, nici conceptul de *formă* nu mai poate fi interpretat ca element pur exterior, desprins unilateral de „sistem”, ca simplu „recipient” al conținutului. De altfel, se poate remarca o identificare a *forme* cu *structura* operei, lucru firesc, în măsura în care suntem de acord cu cele spuse mai înainte. Așadar, structuri sau forme literare. Aceasta și din elementarul motiv că forma, deci „conținutul” topit în concretul imaginii artistice nu poate exista în lumea valorilor decât structurată, adică în măsura în care se opune informului, cosmicizând viziunea. Ne întoarcem deci, inevitabil, la o perspectivă asupra literaturii măsurabilă prin capacitatea constructivă, ordonatoare, „structurantă”.

Dar în cazul, să zicem, al poeziei mai noi, a cărei deschidere, foarte largă, pare a fi o de-structurare? Nu se poate proceda altfel, se pare, decât mutând ocheanul critic întors spre friza marmoreană, în mijlocul unui vârtej de vânt. Însă tot cu gândul, mai mult sau mai puțin ascuns, de a descoperi acolo straturi, linii și culori secrete.

– Pentru ce valori artistice ale momentului actual optați? Cât de promptă și eficientă socotiți că a fost poziția criticii față de ele?

– Dacă valoarea nu există în afara unei anumite coerențe semnificative exemplare, este exclus să optezi pentru altceva decât pentru acele realizări care beneficiază de o asemenea calitate. Ar fi de observat și aici o schimbare pozitivă, la fel ca aceea din cadrul criticii. Un anume ilustrativism tematic a fost, pare-se, definitiv depășit sau, oricum, nu mai reține atenția criticii. Literatura momentului actual, trebuie spus încă o dată, este valoroasă doar în măsura în care nu mai este doar a „momentului”.

Până acum, adevăratul, marele salt, în acest proces, l-a făcut poezia. Rămânând în perimetrul poeziei încă tinere și cu conștiința multor nedreptăți, aș aminti trei nume: Ion Alexandru, Ana Blandiana, Nichita Stănescu – trei structuri poetice foarte deosebite și reprezentative. Autorul *Vinei* și al *Vămilelor Pustiei* a revitalizat în poezia noastră tânără sentimentul unei istorii profund dramatice, al unei apartenențe la „un loc și timp anume”, într-un mod cum, de la Blaga încoace, s-a putut mai rar auzi. *Călcâiul vulnerabil* și *A treia taină* s-au impus ca expresii ale unei conștiințe tragice, oscilând între o superioară asceză și silnice abdicări. Nichita Stănescu s-a angajat, prin ale sale *11 elegii*, *Laus Ptolemaei*, *Necuvintele*, într-o sondare a disponibilităților limbajului, în vederea creării unor noi mituri. Există, desigur, o seamă de

UBRIS | We know books

remarcabili poeți vârstnici și tineri, care asigură o mare varietate de formule, cum n-a mai cunoscut poezia românească. În momentul de față cred că ceea ce ar trebui să pretindă poetul de la el însuși este un treaz sentiment al responsabilității, mai multă meditație asupra marilor, gravelor probleme ale timpului, căci tehnic vorbind, poezia noastră a ajuns la un nivel chiar foarte înalt. Debuturile din 1969 sunt un exemplu.

În general, valorile autentice sunt de natură a asigura funcționarea unui sistem „automat” de interdicție a nonvalorii. Rostul criticii rămâne însă deosebit de important în selecția și ierarhizarea valorilor, în orientarea generală a literaturii. Marea întrebare ce i se pune în momentul de față este pe ce cale s-ar putea renunța la o anume doză de arbitrar în apreciere. Apoi, dacă tăcerea prea compactă în jurul unei cărți nu este suficientă pentru a-i da un calificativ, nici zgomotul excesiv din preajma altora nu e mai puțin dăunător. În ultima vreme, atenția criticii la cele mai noi apariții a sporit, ca și „curajul” opiniei directe, tranșante. Cu excepțiile, desigur, ale unor cronici de serviciu, cu vocea tremurată sau dulce. Mai multe „panorame” ale anilor literari, ale diverselor genuri literare, conturate de critici cu autoritate în paginile unor reviste, ar putea da o imagine mai aproape de realitatea momentului și ar servi acelei necesare ierarhizări.

Așadar, momentul literar actual solicită, la diverse nivele, instaurarea și permanentizarea unui echilibru superior al meditației literaturii asupra uimitoarei noastre lumi și al meditației criticii asupra literaturii – lumea ei nu mai puțin plină de surprize.

Tribuna, nr. 14, 1970

„DESPRE SHAKESPEARE-OMUL NU ȘTIM APROAPE NIMIC”

– Care este raportul între efemer și etern în judecata enunțată de cronica literară? Amintiți-vă câteva proprii propoziții critice pe care trecerea anilor le-a, să zicem, validat. Și tot așa, câteva pe care le-a infirmat.

— Unul din răspunsurile la această întrebare ar putea fi propoziția lui Perpessicius din 1923, când, situându-și cu modestie activitatea de critic literar „în tînda unei registraturi”, nota: „Este un viciu al contemporaneității... de a nu vedea decât parțial”.

O atare „parțialitate” este, desigur, inevitabilă, de vreme ce, prin forța lucrurilor, cronicarul comentează *câte o carte a unui autor* și imediat după apariția ei pe piață – așadar, adeseori fără perspectiva ansamblului creației, care să-i permită o mai mult sau mai puțin sigură judecată globală, cu șanse sporite de durabilitate, – dar și în absența acelei necesare distanțe în timp, atât de frecvent invocată ca auxiliar al criticii, conform aproximativei ziceri că vremea ar avea ultimul cuvânt în privința valorilor. Dezavantajele acestea sunt însă dublate de un avantaj de loc neglijabil: acela de a forța opinia să se manifeste prompt, de a supune spiritul critic unui exercițiu necesar de intuire rapidă și fermă – în ultimă instanță de a-l obliga să participe, viu, la viața literaturii în *desfășurarea* ei. Orgoliul adevărilor „definitive” poate suferi, desigur, oarecari deteriorări, însă implicarea în dinamica momentului nu este lipsită de satisfacții. Spunând că vom lăsa timpul să hotărască, nu facem decât un transfer ilicit de responsabilitate: adică timpul e doar al altora, noi nu suntem timp. Or, dacă e adevărat că critica este conștiința literaturii, această conștiință nu cred că se poate mai pregnant exprima decât în *cronica* literară, act de imediată luare în posesiune a operei, de conștientizare necesară a valorii. Fără a neglija servituțile oficiului „cronicăresc”, se poate spune, cred, că virtutea lui esențială rezultă din calitatea cronicii de a pătrunde procesul viu al receptării și al asimilării valorilor, de a construi în timp diagrama conștiinței literaturii.

Revenind la chestiunea „parțialității” viziunii asupra operei în *cronica* literară, problema se poate pune, desigur, și în sensul limitării obiective a opiniilor pe care așa-numita „critică de întâmpinare” e de natură a le genera, – ori, într-un caz extrem, al devierii judecății de valoare în funcție de criterii subiective, exterioare literaturii, determinate de atitudini conjuncturale. Pe terenul criticii probe, neconcesive, datorite în exclusivitate literaturii, cu generozitate și dezinteresare, se poate cere, însă, cronicarului o intuiție sigură, gust, o largă receptivitate la cât mai variate stiluri și formule creatoare (susținută de o cultură solidă), fermitate și franchețe a opiniilor.

Un anume „spirit al epocii”, o anumită atmosferă culturală poate genera, desigur, opinii care, într-o perspectivă temporală mai vastă, să treacă în zona „efemerității”. Dar, în aria destul de restrânsă pe care conștiința cronicarului o poate cuprinde, acest „efemer” poate fi redus prin efortul de permanentă integrare a operei comentate și a momentului ce-l reprezintă în ansamblul evoluției istorice a formulei „ilustrate”, prin fixarea unor sigure puncte de reper. Situându-ne într-un unghi de vedere ideal, cronica literară ar trebui să fie o mică „sinteză” critică, un fel de punct de răscruce din care să se poată privi, cu destulă claritate în trecut, în „tradiție”, dar să și poată fi bănuții germeii unor direcții viitoare. Zic o *sinteză în mic*, întrucât, în spațiul de care dispune de obicei cronicarul, el nu numai că nu-și poate permite comentarii „exhaustive”, dar nici nu trebuie să recurgă la un arsenal excesiv de date și argumente; sugestia pregnantă și concisă a unor repere indispensabile situării cărții comentate nu e mai puțin convingătoare. *Marea sinteză* (și ea, la urma urmei, „relativă” și... efemeră!) se va realiza, desigur, cu timpul, profitând, cum o arată istoria literară, și de acele judecăți „parțiale” emise în cronicile literare – uneori chiar de către autorii „sintezelor”. Detractorii cronicii literare, ca activitate strict efemeră, ar putea primi astfel un răspuns categoric. Pentru aceasta însă, cronicarul literar trebuie să fie, ca orice critic adevărat, secondat de un istoric literar și un teoretician cu principii estetice clare. Astfel de cronicari au făcut ca simplele cronici să rămână, până astăzi, puncte de referință. Cazurile lui G. Călinescu, P. Constantinescu, Vladimir Streinu sunt de natură a menține încrederea în destinul acestui mod de manifestare a judecății axiologice.

Tensiunea dintre „efemer” și „etern” în cronica literară depinde, așadar, dincolo de inerența istoricității oricăror atitudini, de *autoritatea critică* a cronicarului. Adică, repet, de probitatea lui intelectuală, de sensibilitatea lui de artist, de capacitatea lui de sinteză.

– *Cum explicați opiniile total inverse emise simultan asupra unor cărți relativ recente?*

– Simultaneitatea unor „opinii total inverse” asupra unor cărți relativ recente este, după câte reușesc să-mi dau seama, un fenomen foarte rar, dacă nu cu totul absent din perimetrul acelei *critici responsabile* despre care am vorbit până acum. Cărțile cu adevărat valoroase n-au prea trecut prin acest „purgatoriu”, dovadă că n-a fost nevoie de „ajustări” artificiale ale opiniilor critice, în funcție de criterii

extraestetice. Exclud, desigur, devierile dogmatice, opace la complexitatea valorilor literare și inapte să le înțeleagă specificul. I-a putut nega cineva cu adevărat pe Blaga sau Barbu?

În „lumina tunsă, grea, de sobă” a scrierilor mediocre și a unei critici fraterne, fenomenul nu e însă deloc surprinzător. Confundând *cartea* cu *autorul*, unii vor lăuda mereu ceea ce e de respins, și invers. În asemenea cazuri, scuza „distanței în timp” nu mai poate fi invocată: „distanța” nu e în „timp”, ci în... conștiința cronicarului.

– Numind dificultățile literare și extraliterare de care v-ați lovit în activitatea de cronicar literar, vă rugăm să meditați câteva clipe de efortul pe care bănuim că l-ați făcut pentru a le depăși.

– Fără a avea o activitate de cronicar literar foarte bogată, pot spune totuși că dificultățile pe care le presupuneți decurg din cele afirmate mai sus. De-atâtea legi se ține seama-n aer – vorba poetului – încât e imposibil ca măcar una să nu devină un obstacol în calea opiniei critice. O anume timiditate în fața cărții ce urmează a fi comentată e o stare prin care trecem cu toții și, de altfel, aceasta e și cea mai benignă. În ce mă privește, dacă mi-aș putea dori ceva în calitate de cronicar literar, ar fi să pot evita mereu acea formă degradată a cronicii care se cheamă, mai mult în șoaptă, „cronică de serviciu”.

O dificultate ce pare cvasigenerală în critica actualității literare este, evident, generată de confuzia despre care vorbeam, între *autor* (sau *funcția* lui social-administrativă) și *opera* lui. Câte o schimbare pe tabla de șah a unei redacții (dar nu numai a ei) mai schimbă, din păcate, și încă foarte brusc, culoarea judecății de valoarea asupra cărților lui X sau Y. Mai există apoi și un fel de complex de inferioritate al criticului în fața scriitorului mai mult sau mai puțin consacrat, despre care, în momentul apariției unei cărți mai slabe, cronicarul se sfiește să spună clar care e situația. Și așa mai departe.

Din toate acestea extrag (pentru mine) un adevăr ce mi se pare definitoriu pentru condiția cronicii literare și a cronicarului: școală și școlar al curajului, formă și putere a renunțării la orice altceva decât solitudinea fertilă din preajma operei. De meditat încă o dată asupra faptului că despre Shakespeare-omul nu știm aproape nimic, și acest lucru e departe de a ne provoca întristare.

Convorbiri literare, nr. 15, 1972

„POEZIA E, DE FAPT, CUMINȚENIE ÎN OFENSIVĂ”

– *Ceea ce la alții e fobie este la tine plăcere, Ion Pop. Rigoarea și cultura, pe care le urăsc analfabeții, nu sunt în genere, nici pentru poeți prima realitate. Cum te-ai format tu astfel împotriva oricărei evidențe și a oricărei mode?*

– Observ, Adriane, că, în timp ce tu vrei să rămâi astăzi un om de rând, ții neapărat să faci din mine un erou și un martir: rigoarea și cultura, împotriva analfabeților. Pentru că nu pot fi încă nici una nici alta, dă-mi voie să vorbesc despre ceea ce aş numi eu o *melancolie a echilibrului*. Să-ți vorbesc despre tristețea de a te simți mereu la egală distanță față de iarbă și sămânța ei de tipar, despre o geometrie simultan iubită și repudiată și despre acel frumos închis pătrat în care trebuie să te simți că existi. Vei fi de acord, sper, că, neputând să-ți alegi întotdeauna locul pe care-l râvnești în lume, începi cu vremea să-l accepți, cu dragoste și ură deopotrivă, pe cel ce ți s-a dat. Și cu o oarecare uimire.

– *Dar tu?*

– În ce mă privește, nu aşez rigoarea culturii (lasă-mă să pun alături aceste cuvinte) împotriva „primei realități” – dacă nu cumva, și probabil că așa se întâmplă până la urmă, – se așează ele, *rigoarea și cultura*, între „prima” și „a doua” realitate, adică exact în locul geometric al poeziei. Dar dacă e așa, ce pot să fac eu, cel a cărui *evidență* să zicem că e aceasta? Să sufăr, să fiu și mai orgolios decât presupun că sunt? Nu-mi pot pune o astfel de problemă și atunci scriu și eu cum îmi vine, chiar dacă acela ce mă privește din afară mă crede împovărat teribil de toate aceste stricte geometrii. Nu vreau să fiu sigur, de altfel, că acea cultură, pe care presupui c-aș avea-o, ar fi altceva decât „realul”, adică propria mea realitate.

– *Prisosul spiritual se plătește atât de scump (ca toate existențele de spațiu locativ) încât tu, Ion Pop, ai fost repede acceptat ca un bun critic literar, ca un eseist de toată cuprinderea, în schimbul uitării poeziei tale. Cum simți acest comerț?*

– Ai vrea, probabil, să-ți răspund că e un comerț dureros, că prețul plătit e prea mare etc. Nu observi însă că la noi mai dăinuie mentalitatea conform căreia, îndată ce ai început să faci și altceva decât ceea ce promiteai inițial, se și așează deasupra acelei promisiuni un mai mare sau mai mic semn de întrebare? Drept să-ți spun, simt și eu o

oarecare „concurență” între „critica” și „poezia” mea, deși jocul în care sunt angajat e departe (nădăjduiesc) de a se fi încheiat. E poate și firesc ca „criticul” să-l cenzureze pe poet – dar în asta e și un avantaj pe care presupuii poeți „elementari”, „primari” și așa mai departe nu-l pot avea. Căci dacă spiritul critic poate fi o platoșă împotriva realului care te cere să i te abandonezi fără rezerve, tot el te forțează, dând ordine de pe cine știe ce treaptă a ființei tale, să rămâi în esențial. Aș fi foarte fericit dacă acest „ordin” nu m-ar arunca niciodată după niște bariere care să-mi refuze minima libertate de existență în lumina unui soare neartificial.

Dar iată că îmi vine să te întreb eu acum: nu crezi că din această tensiune între constrângerea intelectuală și libertatea ce-ți erodează geometria, poate să se nască poezia?

– *Ei, nu cred, nu cred ca așa ceva e valabil totdeauna.*

– Atunci, dă-mi voie să cred că „comerțul” despre care vorbești nu trebuie să fie neapărat în dezavantajul meu. Vorbind cu toată sinceritatea, nici nu sunt atât de sigur de ceea ce am făcut, de ceea ce voi face de aici încolo. Și cine, de altfel, ar putea fi sigur de valoarea faptelor lui? Ceea ce știu cu siguranță și ceea ce cred și sper că e timpul nu s-a sfârșit, că mai există aer de respirat, că auzul meu întors spre univers nu va fi repede un loc pentru pânda păianjenului celui mare.

– *Ții minte ce făloși eram noi că generația noastră va face și va drege? Fii, te rog, bun și spune-mi convingerea ta: ce am făcut și ce am dres noi? Și ce n-am făcut și ce n-am dres?*

– Cum să nu-mi amintesc, mai ales de o nemaipomenită vară a anului '63, când eram, aproape toți din generația noastră, atât de dăruiți viitorului poeziei? Întrebi cât am ocupat, cu diafanele noastre trupe de atunci, din această țară a tuturor promisiunilor, cred că destul de mult. Cea mai importantă cucerire – vorbesc de a celor mai buni dintre noi – îmi place să cred că este un gust al libertății creatoare ce nu mai poate fi șters de pe limba cea rostitoare de cuvinte, o încredere – vorba ta – că totul se poate sau trebuie să se poată. Din această încredere și din acest gust dulce-amar au crescut și Ion Alexandru și Ana Blandiana, și Gabriela Melinescu și Constanța Buzea și tu, Adrian Păunescu, despre care știu că ți-ai ales de pe atunci mormântul: era să fii și vei fi, vai, îngropat în poeme, și blânde și rugătoare, și pline de fulgere și melancolii. Și știi ce-am mai făcut noi (dă-mi voie să mă includ, măcar prin nostalgie în acest plural al perfectului compus!); știi ce? Am prelungit, printre neîncredere și eclipse, existența aceluia tulburător și azi

Nicolae Labiş – nu neapărat a vocalelor și consoanelor numelui său, cât a unui *spirit de veghe* pe care-l tutela.

– Și ce nu am făcut?

– Dar cât de multe nu am făcut! Căci, deși scrisul poetului e, cum s-a mai spus, asemeni fugii unui alergător de cursă lungă, într-o ultimă singurătate, gândesc că totuși acea *unitate și solidaritate* de generație n-a înfrânt întotdeauna atracția fugii din coloață, că acel *curaj de a fi în lume*, generoși și puri, nu și-a păstrat întotdeauna înalta tensiune. Dar poate că așa trebuie să se întâmple, să-și caute fiecare singur drumul și orizontul.

– *Există în poezia ta un lucru care-mi place la gelozie: o Transilvanie calmă și meditativă care contemplă matern sporovăială regătenilor. Care e realitatea ce te-a mișcat spre acest peisaj liric?*

– Discutând recent, la București, cu Ion Alexandru (de ce nu-i pot spune, oare, Ioan?), ne-am pomenit la un moment dat vorbind despre umbra Școlii Ardelene ce cade mereu pe umbra noastră. Căci gravitatea și echilibrul transilvan nu sunt numai un mit. Pentru mine singurul loc în care pot scrie poezie e Transilvania. Este aici o istorie încăpățanată ce nu te lasă să ieși din destin. Mult comentatul *fatalism românesc* este aici în alianță cu tenacitatea unei încrederi în supraviețuirea unui neam. Eu le-am învățat, toate acestea, în cei unsprezece ani cât am fost numai fiu de țaran de pe Someș și nu le mai pot uita. Nu văd ploaia care să spele multul sânge închegat pe pietrele acestui pământ al perpetuei toamne a spiritului, calm melancolic, menținând, peste tulburare, geometria înaltă și sfântă a lumii.

– *Nu-mi pari un curajos, dar mă intrigă, realul curaj al revistei Echinox pe care o conduci. Echinox înseamnă astăzi cea mai frumoasă tentativă comună de a legitima conștiința unei generații. Ce se-ntâmplă, în rest, și-e frică sau ești disimulat?*

– *Echinox...* Prezentul și amintirea celor mai tinere zile pe care le-am trăit și le trăiesc... Revista și gruparea aceasta au însemnat împlinirea unui vis mai vechi, când cu Ana Blandiana, Nicolae Prelipceanu și Romulus Rusan făceam memorii patetice încoace și încolo... Le-au realizat un număr de tineri în stare de mari entuziasme, cu care m-am identificat curând sub același blazon al tinereții. Ascultă-mă bine: nume ca Adrian Popescu, Eugen Uricaru, Marian Papahagi, Ion Mircea, Dinu Flămând, Mircea Ghițulescu, Marcel Runcanu, Peter Motzan, Petru Poantă, Bernd Kolf, Franz Hodjak, Balla Zsofia, Vasile

Sălăjan și alții din lunga coloană echinoxistă, vor însemna ceva în literatura noastră de mâine. Și au și început să însemne.

– *Curajul, nu uita...*

– Curajul de care vorbești, și care e al colectivului întreg, vine, sunt sigur, dintr-un sentiment de libertate și independență. Cât despre „curajul” sau „frica” sau „disimularea” mea, nu le pot calcula în procente. Încurajez, cât pot, creația în numele generozității și al încrederii în valorile spiritului, al acelei neprețuite gravități transilvane. Și scriu, cât mă ține credința în scris, cu frica și disimularea și curajul meu laolaltă.

– *Cum se vede adevărul din caseta redacțională a revistei Echinox?*

– Foarte apropiat și clar și de neînvinș. Acea casetă nu e și nu vrea să fie o fereastră cu geamuri mate, una cu cercevele. Atâta vreme cât așa cum se știe, căutarea lui neîngrădită e încurajată principial în lumea noastră, nu văd de ce s-ar rupe, ca să vorbesc prozaic, teoria de practică, nu văd de ce am refuza să ne trăim cu sinceritate această viață care, – cum zicea un fost al tău confrate – este a noastră numai „o foarte singură dată”. Și nu uita, te rog, revenind la *Echinox*, că însuși numele lui presupune echilibrul și repetiția cosmică: sărbătoarea noastră redacțională e, cu aproximație, 21 martie și 23 septembrie. Iată un foarte atrăgător cerc vicios cosmic, care-ți poate spune ceva despre eterna reîntoarcere spre sine și spre univers a spiritului creator tânăr...

– *Iarăși o nedumerire: aplecarea ta de cercetător spre avangardă! Poți să o explici?*

– Nu ești primul care să-și fi exprimat această nedumerire. Adică – mi se spune – pe de o parte scrii despre avangardă, pe de alta, publici *Biata mea cumiștenie*... Nu e prea mare distanța? Pentru mine, cercetarea avangardei a fost un mod de echilibrare a elegiei în care trăiesc. Am vrut să văd cu ce se poate măsura cea mai îndrăzneată îndrăzneală, care e adevăratul ei preț. Și – miră-te, dacă vrei – am descoperit inevitabila „cumiștenie” (= echilibru, înțelepciune, solitudine) a zisei avangarde. Am învățat încă o dată că nu putem scăpa de prizonieratul cuvântului, că singura noastră adevărată libertate e derivatul unei constrângerii mascate. În ultimul capitol al cărții cu atâtea subsoluri docte nu mi-am putut reprimă lirismul, având revelația solitudinii inevitabile a acestor poeți obișnuiți să trăiască mereu în grup iluzia unei „libertăți absolute a spiritului” – când de fapt era vorba de o